

Rektor

Dato
12.01.2010Referanse
2010/642-643-648**Notat**

Til: -Fakultetene, Forvaltningsutvalgene, Utdanningsutvalget

Kopi til: -Studenttinget, Øk.avd., SA-seksjonene

Fra: -Rektor v/ prorektor for utd. og læringskval. Berit Kjeldstad og stud.dir. Anne Rossvoll

Signatur: - *Berit Kjeldstad Anne Rossvoll*

- 1) **Studieprogramportefølgeendringer 2011/2012 – runde 1** (ePhorte-saksnr. 2010/642)
- 2) **Deltakelse ved Erasmus Mundus-søknader 2010** (ePhorte-saksnr. 2010/643)
- 3) **Kvalitetssikringsmeldinger for utdanningen i 2009** (ePhorte-saksnr. 2010/648)

Ad 1) Studieprogramportefølgeendringer 2011/2012 - runde 1:

Fakultetene bes sende inn forslag til endringer i studieprogramporteføljen for studieåret 2011/2012 **innen 01.05.2010**, og anmodes om å være i dialog med de aktuelle forvaltningsutvalg underveis. *Oversendelsene foretas i ePhorte-saksnr. 2010/642 til SA v/ Jon Inge Resell.*

Vi følger etablert prosedyre med framlegging av fakultetenes forslag ved Styrets siste møte i vårsemesteret (09.06.10), slik at Rektor og Styrets tilbakemeldinger og signaler med hensyn til fakultetenes forslag kan viderebefordres til fakultetene med henblikk på oversendelse av endelige programforslag innen 10.09.10 med sikte på behandling i Styrets oktobermøte 08.10.10.

Vedlagt følger nyrevidert kravspesifikasjon for nye studieprogram, *revidert versjon av januar 2010*. Denne revideres normalt to ganger pr. år (januar og juni), slik at den alltid sist reviderte versjonen benyttes ved innsendingene av nye programforslag. Det påregnes ikke store endringer mellom versjonene av henholdsvis januar og juni 2010. Oppdatert kravspesifikasjon legges også i KVASS.

Prorektor for utdanning og læringskvalitet har pågående en rekke prosesser og tiltak som vil kunne medføre ytterligere endringer og eventuelle nye føringer i kravspesifikasjonen. Noen av disse vil kunne være på plass til revideringen i juni 2010, men de fleste vil nok komme først ved senere revisjoner. En del av disse føringene vil kunne være av en slik karakter at de fordrer styrevedtak. Blant de nevnte prosesser og tiltak er oppfølgingene av høringene i tilknytning til ex.phil.-rapporten og tverrfaglighetskomiterapporten, små fag-vurderingen, innføringen av kvalifikasjonsrammeverket

Postadresse	Org.nr. 974 767 880	Besøksadresse	Telefon	Saksbehandler
7491 Trondheim	E-post:	Hovedbygget	+ 47 73 59 80 11	Jon Inge Resell
	postmottak@adm.ntnu.no	Høgskoleringen 1	Telefaks	- <i>J.R.</i>
	http://www.ntnu.no/administrasjon	Gløshaugen	+ 47 73 59 80 90	Tlf: + 47 73595259

All korrespondanse som inngår i saksbehandling skal adresseres til saksbehandlerenheten ved NTNU og ikke direkte til enkeltpersoner. Ved henvendelse vennligst oppgi referanse.

og språkpolitikk-prosessen samt vurderingen av den eventuelle 5-2-ordningen innenfor siv.ing.-studiet. I tillegg til disse prosessene har prorektor også satt i gang et arbeid for å få framskaffet en bedre situasjonsbeskrivelse av vår samlede studietilbudsportefølje til hjelp ved dette utviklingsarbeidet. I stedet for et særskilt fellesmøte i vårsemesteret med fakultetene om studieportefølje-utviklingen vil denne bli fulgt løpende opp sammen med fakultetene både gjennom de faste møtene i Utdanningsutvalget og forvaltningsutvalgene samt det administrative fakultetforumet.

Innsendingen pr. 01.05.10 skal altså fokusere på endringene i studieprogramporteføljen for studieåret 2011/2012 ut fra gjeldende føringer og kravspesifikasjon pr. dato.

Dersom fakultetet har eventuelle mer langsiktige endringsplaner når det gjelder for eksempel den mer overordnede programstrukturen eller annet fra og med studieåret 2012/2013 åpnes det imidlertid for at det kan gis en første melding om det hvis fakultetet selv ønsker dette.

Ad 2) Deltakelse ved Erasmus Mundus-søknader 2010:

Den eksterne Erasmus Mundus-søknadsfristen er 30.04.10. Intern frist: 01.03.10.

Oversendelsene foretas i ePhorte-saknr. 2010/643 til SA v/ Jon Inge Resell.

For at NTNU skal kunne delta ved forpliktende EM-søknader må Styret ha vedtatt å gi adgang til dette først. De endelige EM-søknadene skal etter godkjenning og underskriving av de aktuelle fakulteters dekaner godkjennes og underskrives av Rektor før oversending innen fristen 30.04.10, jf Styrets føringer gitt i S-sak 23/07 (se lenkesamlinga bakerst i kravspesifikasjonen).

Dersom EM-konsortiesøknaden som NTNU deltar i blir imøtekommet i EU forplikter NTNU seg (ved det forutgående styrevedtaket) til å sørge for opprettelse og deltakelse i EM-programmet.

I tillegg til det som framgår om NTNU-deltakelse ved slike søknader under punkt 12 i vedlagte kravspesifikasjon viser vi til lenkene til EM-II-aktuelle sider hos henholdsvis SIU og UHR.

For at Styret skal kunne godkjenne deltakelse ved årets søknadsrunde må altså foreløpig orientering om de aktuelle EM-søknader oversendes innen 01.03.10. Dette i henhold til Styrets møteplan V-10; 18.03.10 og 06.05.10).

For øvrig bes fakultetene som har EM-søknader på gang orientere henholdsvis Internasjonal seksjon (v/ wolfgang.laschet@ntnu.no) og Studiedirektørens stab (v/ jon.resell@ntnu.no) snarest mulig.

I 2009 hadde Prorektor for utdanning og læringskvalitet 0,5 mill. kr. i SO-midler til disposisjon til utviklingsmidler for imøtekommede EM-søknader. Disse ble fordelt mellom den ene EM-søknaden som ble imøtekommet i 2006 og de tre som tidligere er blitt imøtekommet. Det tas sikte på at tilsvarende sentrale SO-midler skal foreligge på 2011- budsjettet, slik at de som eventuelt får imøtekommet sin søknad høsten 2010 kan søke om midler i januar 2011 i forbindelse med oppstart høsten 2011. Vi vil komme tilbake med nærmere orientering om dette på aktuelt tidspunkt.

Ad 3) Kvalitetssikringsmeldinger for utdanningen i 2009:

Oversendelsesfrist: 01.05.10.

Oversendes i ePhorte-saknr. 2010/648 til SA v/ Eirik Lien.

I meldingen om hvordan utdanningen ble kvalitetssikret i 2009 ber Rektoratet fakultetene om å være tydelig på at det årlige kvalitetssikringsarbeidet er en *kontinuerlig* prosess. Tiltakene som er resultatet av evalueringen et år, skal føre til forbedring på de forholdene året etterpå. Vi kan gjerne beskrive det som en forbedringsspiral – *sammenheng og framdrift*. Vi vil derfor peke på at sikringsrutinene ved NTNU må være todelt:

1. å analysere effekten av de tiltakene som ble satt i verk etter forrige års evaluering
2. hva som avdekkes av behov for nye og/eller forbedrete tiltak

Proessen med å bringe fram og deretter evaluere disse tiltakene er det egentlige kvalitetssikringsarbeidet – meldingen er kvitteringen på at det er gjort. Fakultetene får frist til **1. mai 2010** med å levere sin melding om kvalitetssikringsarbeidet for 2009 til Rektoratet.

Struktur på og innhold i melding for 2009

Vi viser til notat til fakultetene 13.08.09 (referanse 2009/801) om styrets vedtak i sak 42/09, *Kvalitetssikring av utdanningsvirksomheten ved NTNU i 2008*.

Rektoratet ønsker at meldingen følger samme mal som i fjor, og beskrevet ut fra de samme målepunktene:

Inntakskvalitet

Nivået på de studentene som er tatt opp til studieprogrammene, i hovedsak beskrevet gjennom konkurransepoengene fra videregående skole til begynnerstudiene og karakternivået på bachelorgraden ved opptak til masterprogrammene (se likevel innspill fra Utdanningsutvalget gjengitt nedenfor). Har program med karaktergrense (f eks ved opptak til 2-årige masterprogram og til enkelte profesjonsutdanninger), gitt målbare utslag? Opptaksgrunnlaget for de utenlandske studentene til de internasjonale masterprogrammene, dersom det er mulig å beskrive.

Undervisningskvalitet

Omfanget av referansegrupper, hvordan de har fungert og resultatet av deres arbeid. Pedagogisk kvalitet, f eks som samhandling lærer – student, tilbakemeldinger underveis i semesteret, organisering av gruppeundervisning og kollokvievirksomhet, hvordan fakultetet arbeider for at studentene skal ta ansvar for egen læring. Tilfredshetsmålinger.

Programkvalitet

I hvilket omfang studieplanene spesifiserer læringsmål og hvilken virkning det har på innhold, progresjon og studieatferd hos studentene. Programstrukturen, f eks omfang av obligatoriske emner, progresjon, størrelsen på emnene. Eventuelle nye studieprogram, har de gitt den virkningen som var forutsatt (søking, gjennomføring).

Resultatkvalitet

Karakterstatistikker fra rapporteringsåret og foregående år. Beståttprosent. Gjennomstrømning og omfang på gjennomføring (vs frafall) – knyttet til de forskjellige kategoriene studieprogram. Har fakultetet avdekket spesielle "flaskehals"?

Samfunnsrelevans

Får de ferdige kandidatene relevant arbeid etter fullført studium, basert på arbeidslivets vurderinger og kandidatenes egne vurderinger. Samhandling mellom arbeidslivet og fagmiljøene. Hvordan svarer utdanningstilbudet på samfunnets behov?

Rammekvalitet

Tilgjengelige ressurser i forhold til ønsket aktivitet. Fysiske rammer for undervisningen: lese-

saler, undervisningsrom, laboratorier, grupperom, teknisk undervisningsutstyr. Administrativ støtte på fakultetet og sentralt, inkludert it-baserte system.

Styringskvalitet

Programstyrene: sammensetning, funksjon og myndighet. Hvordan samhandlingen mellom programledelse og emneleverandører har fungert, særlig knyttet til de tverrfaglige programmene. Studentenes deltakelse i planlegging og styring. Hva fakultetet gjør når det blir avdekket avvik på forventet undervisningskvalitet og programkvalitet (f eks manglende koordinering i planleggingsfasen). Dersom noen ikke bruker KVASS i sin kvalitetssikringsprosess, må de vise hva de bruker i stedet.

Fakultetet kan bruke eksemplene under hvert målepunkt som menyliste for sitt arbeid. I fakultetsmeldingen bør hvert målepunkt omfatte ett eller flere av disse temaene, valgt ut fra hva fakultetet mener er hensiktsmessig for sine egne studieprogram.

Utdanningsutvalget drøftet i sitt møte 09.12.09 strukturen på meldingen for 2009. Hovedsynspunktet i utvalget var at årets melding skal følge samme hovedinndeling som i fjor, fordi det gir bedre sammenligningsgrunnlag fra ett år til neste. Utdanningsutvalget gav også en del synspunkt på innholdet i de enkelte målepunktene. Ut fra drøftingene gir prorektor fakultetene følgende retningslinjer for arbeidet i vårsemesteret 2010 om melding om utdanningskvaliteten for 2009:

- Vær tydelig på hvilke tiltak fakultetet selv satte i verk etter forrige års kvalitetssikringsrunde, hvordan de er blitt fulgt opp og en analyse av resultatet av disse tiltakene ble. Dermed får vi bedre fokus på *forbedring*, ikke bare statusbeskrivelse.
- Fakultetet må selv vurdere hva som er relevante måleverdier, ut fra egne faglige særtrekk. Vi må ha en mer romslig oppfatning av hvordan kvalitet kan måles. Måling av opptakskvalitet kan f eks inkludere andre måleverdier enn karakterpoeng fra videregående skole. Der det er brukt opptaksprøver, gir fakultetet en vurdering av om det har gitt de resultatene på å måle kvalitet hos søkerne dere forventet. Eventuelle andre måter å gjennomføre opptak på, må komme til syne. Vi må ha litt mer nyanserte oppfatninger av hva en "god student" er.
- Registrering av avvik fra planlagte opplegg og undervisningsaktivitet er viktig, både å avdekke og sette i verk tiltak for å forhindre at de samme avvikene skjer igjen. Her spiller organisert involvering av studentene en viktig rolle i kvalitetssikringsarbeidet. I det ligger også tiltak for å få til kontinuitet i studentenes medvirkning.
- Når fagmiljøene evaluerer sin kvalitetssikring, må også arbeid knyttet til veiledning og de administrative rutinene inngå.
- Fakultetene må sørge for at programrådslederne deltar i det fakultetsinterne kvalitetssikringsarbeidet.
- Meldingene fra fakultetene må komprimeres for å få tydelig skille mellom hva fakultetet selv kan ta hånd om og hvilke tiltak fakultetet mener må tas sentralt. Meldingene fra fakultetene til Rektor skal ikke være fokusert på hva som skjer i de enkelte faglige enhetene. Fakultetene sender med som vedlegg det de mener er relevant underlagsmateriale fra instituttene.

Vi er klar over at innføringen av kvalifikasjonsrammeverket blir en viktig del av rutinene for å sikre god kvalitet på vår utdanningsvirksomhet. NTNU er imidlertid i en så tidlig fase i det arbeidet at det ikke blir noe eget fokus på det i årets arbeid. Men vi vil likevel be fakultetene om å tenke gjennom hvordan det skal sluses inn på best mulig måte i dette arbeidet i årene som kommer.

KRAVSPESIFIKASJON TIL HJELP FOR FAKULTETENE I FORBINDELSE MED ETABLERINGEN AV NYE STUDIEPROGRAM (BACHELOR- OG MASTERPROGRAM)

Ansvarlig: Studiedirektøren.

Godkjent: -januar 2010

Sist oppdatert: -januar 2010

Arkiv: 2005/893/331/SA/JIR

Intensjonen med denne kravspesifikasjonen er at den skal være til hjelp for fakultetene i forbindelse med utviklingen og etableringen av nye studieprogram (bachelor- og masterprogram), som inngår som en del av støttesystemet for kvalitetssikring.

Denne kravspesifikasjonen gjelder ikke studieprogram på PhD-nivå (verken ordinære PhD-program eller PhD-fellesgrader). Den gjelder imidlertid for alle typer program på bachelor- og masternivå; ordinære, internasjonale, fellesprogram og erfaringsbaserte (etter- og videreutd.), men alle punktene er naturlig nok ikke like relevante for alle typer program.

Når fagmiljøene har nye bachelor- og masterprogram på trappene ønsker Studieavdelingen å bidra til at disse kan opprettes og iverksettes på en så korrekt, ryddig og rask måte som mulig.

Studieavdelingen ønsker gjerne å bistå fagmiljøene med råd og bistand *underveis i prosessene* med utvikling av nye studieprogram i den grad fagmiljøene måtte ha behov for det.

De etterfølgende kravene kan betraktes som ei huskeliste som fakultetene må ta hensyn til underveis ved utviklingen av nye studieprogram, og gjerne med konsultering av Studieavdelingen underveis i utviklingsarbeidet. Alle kravspesifikasjonene må ikke være oppfylt samtidig, men samtlige må være tilfredsstilt før studieprogrammet faktisk kan iverksettes, slik at det er fint om disposisjonspunktene i kravspesifikasjonen blir brukt som mal.

Styret vedtar og nedlegger studieprogram. Dette skal inngå i en strategisk helhetsvurdering. Kalenderåret starter derfor med at fakultetene utarbeider forslag til hvilke retningslinjer de vil utvikle sitt utdanningsfaglige innhold etter i studieåret som starter halvannet år senere. Skal fakultetet ha større omfang av høyere grads studieprogram, skal den internasjonale profilen bli sterkere med flere studietilbud tilpasset det internasjonale utdanningsmarkedet, skal noen fagområder tones ned og andre rustes opp, skal PhD-utdanning spisses, skal omfanget av samarbeid med andre universiteter (nasjonale og internasjonale) styrkes for eksempel ved å inngå samarbeid om flere fellesprogram eller fellesgrader?

Innspillene sendes Studiedirektøren innen en nærmere formidlet felles tidsfrist (som regel 01.05.), og i samarbeid med Rektoratet forbereder Studiedirektøren dette som en samlet styresak for alle fakultetene til det siste styremøtet i vårsemesteret (dvs. i vårsemesteret 2010 med henblikk på studieåret 2011/2012). Styret fatter vedtak om hvordan NTNUs samlede studieprogramprofil skal være. Fakultetenes forslag blir vurdert samlet av Utdanningsutvalget og Dekan-møtet før Rektors anbefalinger overfor Styret blir ferdigstillet. Underveis i prosessen kan det også eventuelt bli avholdt et fellesmøte med fakultetene.

Tidlig i høstsemesteret, med utgangspunkt i Rektors (og Styrets vedtaks-)føringer, sender så fakultetene inn sine endelige konkrete forslag til studieprogram-portefølje-endringer for det

påfølgende studieåret. Med henblikk på studieåret 2011/2012 er tidsfristen 10.09.10 med sikte på behandling i styremøtet 08.10.10.

Det er ved denne endelige forslags- og vedtaksrunden at denne kravspesifikasjonsmalen skal følges i størst mulig grad.

På bakgrunn av dette Styre-vedtaket utarbeider fakultetene forslag til en konkret opptaksramme – dvs. både for alle (opptaks-)programmer som videreføres og alle eventuelle nye - innen en nærmere angitt frist for de enkelte programmene som de har ansvar for. Styret vedtar så opptaksrammene for alle studieprogrammene enten i novembermøtet (10.11.10) eller i desembermøtet (07.-08.10) med sikte på opptaksrammefordelingen for studieåret 2011/2012).

Følgende krav må være tilfredsstillt før sak om opprettelse av nytt studieprogram kan legges fram for behandling i Styret:

1) Strategisamsvar

Fakultetet må ha vurdert i hvilken grad det foreslåtte studieprogrammet er i samsvar med lokale og sentrale strategier ved NTNU, herunder også eventuelle koplinger til forskningsstrategier. Eventuelle tilknytninger til NTNUs seks tematiske satsingsområder skal også inngå her.

2) Krav til bachelorprogram og masterprogram i forskrifter

Emnene som tilbys skal være 7,5 studiepoeng eller multiplum av dette. Alle bachelorprogram (treårige) og integrerte masterprogram (fem-årige) skal inneholde de tre fellesemnene; ex.phil. (7,5 st.p.), ex.fac. (7,5 st.p.), perspektivemne (7,5 st.p.).

Ad bachelorprogram:

De treårige bachelorstudieprogrammene på minst 180 st.p. skal ha en hovedprofil som gir en faglig fordypning med et omfang på minst 80 st.p. Studieprogrammene som fører til en bachelorgrad skal altså organiseres slik at det skal kunne bygges ut til en mastergrad.

Det må dokumenteres at det aktuelle studieprogrammet tilfredsstiller kravene som stilles i studieforskriftens § 13 (studieprogram) og § 19 (bachelorgrad) samt § 14 (studieplan og emnebeskrivelser).

Ad masterprogram:

Alle integrerte mastergradsprogram (femårige) skal også tilfredsstille kravene til bachelorgrad.

Det må dokumenteres at det aktuelle studieprogrammet tilfredsstiller kravene som stilles i de relevante forskrifter, dvs. det som følger av kravene som stilles til

- mastergrad av 120 studiepoengs omfang,
- integrert mastergrad av 300 studiepoengs omfang

eller

- erfaringsbasert mastergrad av 90 eller 120 studiepoengs omfang

i *Nasjonal forskrift om krav til mastergrad* fastsatt av Utdannings- og forskningsdepartementet 01.12.05 og kravene som stilles i § 20 om mastergrad i *Forskrift om studier ved NTNU* (Studieforskriften) fastsatt av Styret 07.12.05 med hjemmel i uhl. (jfr. *vedlagte lenker til de nevnte forskrifter*).

Dette gjelder for eksempel kravet til at omfanget på masteroppgaven skal være på minst 30 studiepoeng men ikke mer enn 60 studiepoeng.

3) Studieplan, emnebeskrivelser

Jfr. § 14.1 og 14.2 om henholdsvis studieplan og emnebeskrivelser i Studieforskriftens kapittel 3 om studienes organisering (jfr. vedlegg). Kravene til hva studieplanen og emnebeskrivelsene (jfr. Emner på nett /EpN) skal inneholde må tilfredsstilles. Denne paragrafen gjelder for både bachelor- og masterprogram.

Det må altså utarbeides en studieplan for studieprogrammet der vurderingen og behandlingen av denne inngår som en del av den koordineringsprosessen som følger av den helhetlige, årlige studieprogram- og budsjetttrulleringen ved fakultetet. Fakultetet skal ha behandlet og fattet vedtak med hensyn til opprettelse av studieprogrammet og dets tilhørende studieplan før oversendelse til Studieveilingen.

En foreløpig skisse til studieplan, der ikke nødvendigvis fullstendig emnebeskrivelse forefinnes ved alle eventuelle nye emner som skal inngå i studieprogrammet, vil være tilstrekkelig for at Styret skal kunne opprette det nye programmet. Men dette forutsetter naturlig nok at studieplanen inklusive alle tilhørende emnebeskrivelser blir ferdigstilt i henhold til den ordinære studieplansyklusen.

Her er som kjent fristene henholdsvis 15.12. med hensyn til studieprogrammene innenfor teknologi-/siv.ing.-området og særskilte frister i etterkant av 15.01. for de øvrige studier. 15.12. er fristen for endelig innmelding av emner (nye, reviderte, nedlagte) til EpN innenfor siv.ing., 15.01. for de øvrige.

For at studieprogrammene med opptak gjennom Samordna Opptak (SO) skal komme med i den årlige felles, nasjonale SO-søkerhåndboka må Studieveilingen ha lagt programmene inn i databasen for søkerhåndboka som er åpen i perioden 05.11.-01.12.

4) Læringsmål

Alle studieprogram skal ha anførte læringsmål i sin studieplan, jf Studieforskriftens § 14-1 om at alle studieprogram skal beskrives i en studieplan og at studieplanen skal fastsette studieprogrammets læringsmål og profesjonsmål eller yrkesmål. Dette har vært et gjeldende krav lenge. Alle nye program må imidlertid nå anføre og utforme de ønskete læringsmål ved programforslagsframsettingen i lys av det nye nasjonale kvalifikasjonsrammeverket, jf ePh. 2009/4717-jp 1.

For øvrig viser vi til den igangsatte prosessen med implementering av det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket, og der målsettingen er at alle studieprogram skal ha læringsmål i henhold til dette på plass innen 2012. Dette arbeidet startet med utvalgte pilotprosjekter høsten 2009, men; *alle nye programforslag som framsettes må utarbeide læringsmål i henhold til det nye, nasjonale kvalifikasjonsrammeverket så langt dette er mulig.*

5) Fastsettelse av studieplan

Det fakultetet som administrerer studieprogrammet, vedtar studieplan.

Der NTNUs Styre har opprettet et overfakultært styre for en gruppe studieprogram vedtar dette styret studieplanen;

- FUS er i henhold til sitt mandat gitt myndighet til å vedta studieplan for studieprogrammene innenfor teknologi-/siv.ing.-utdanningen, herunder også de internasjonale, engelskspråklige på dette området.

- FUL er i henhold til sitt mandat gitt myndighet til å vedta studieplanene for den praktisk-pedagogiske utdanningen inkl. i lærerutdanningsprogrammene, samt samlet vurdering av lærerutd. programmene.

- Utdanningsutvalget er gitt funksjonen som overfakultært styre mht Studieforskriftens § 4 nr. 4, § 13 nr. 3, § 14 og § 45 for henholdsvis siv.ing.-utdanningen, lærerutdanningsprogrammene, for fellesemnene nevnt i Studieforskriftens § 13 nr. 4 og for emnet Ekspert i Team. Dette innebærer at Studiedirektøren etter forslag fra henholdsvis FUS/FUL legger fram saker for Utdanningsutvalget.

Nye studieprogram med tilhørende studieplan innenfor teknologiområdet skal Studieveilingen, etter fakultetets oversendelse, legge fram for FUS i henhold til dette organets mandatbestemmelser om at

organet skal vedta studieplaner for siv.ing.-utdanningen, jfr. mandat av 11.11.04. Dette gjelder også de internasjonale, engelskspråklige masterprogrammene innenfor teknologiområdet.

FUS skal også gi råd om og eventuelt selv ta initiativ til nye program.

6) **Kostnadsberegning og finansiering**

Fakultetet skal sette opp en kostnads- og finansieringsoversikt. Oversikten skal inneholde et estimat for oppstarts- og utviklingskostnader og et estimat for kostnader for ordinær drift av programmet. Fakultetet skal videre foreslå hvordan kostnadene skal finansieres. Det må gå klart fram av oversikten hvor mye som skal finansieres av midler fakultetet allerede har og hvor mye som eventuelt må tilføres av nye midler til fakultetet. Fakultetet kan i utgangspunktet ikke forvente å få tilført mer midler utover økning i resultatbevilgning som følge av økt studiepoengproduksjon. Merk at resultatbevilgning som følge av økt studiepoengproduksjon vil komme to år etter at studiepoengproduksjonen er registrert.

Dersom det er behov for økonomisk støtte til utvikling og oppstart av programmet, må fakultetet vurdere å bruke av sine egne strategi- og omstillingsmidler til dette formålet. Fakultetet kan ikke forvente å få tilført midler fra sentralt hold til dette formålet.

Kostnader i forbindelse med ordinær drift av programmet skal estimeres per år inntil studieprogrammet har nådd maksimumstallet på studenter.

Alle saker/søknader om opprettelse av nye studieprogram vil av Studieveilingen bli lagt fram for Økonomiavdelingen til vurdering før de framlegges overfor Utdanningsutvalget og Styret.

Kostnads- og finansieringsoversikt:

Kostnader		Finansieringskilder	
Oppstarts- og utviklingskostnader	(her skrives beløp)	Fakultetets egne midler	(her skrives beløp)
Sum	(her skrives beløp)	= (dvs. kostnader er lik finansiering)	(her skrives beløp)

Kostnader		Finansieringskilder	
Ordinær drift, år 1 (år=kalenderår)	(her skrives beløp)	Fakultetets egne midler	(her skrives beløp)
Ordinær drift, år 2	(her skrives beløp)	Fakultetets egne midler	(her skrives beløp)
Ordinær drift, år 3	(her skrives beløp)	Fakultetets egne midler	(her skrives beløp)
		Stipulert resultatbevilgning i IFM (basert på studiepoengproduksjonen fra år 1)	(her skrives beløp)
Ordinær drift, år 4	(her skrives beløp)	Fakultetets egne midler	(her skrives beløp)
		Stipulert resultatbevilgning i IFM (basert på studiepoengproduksjonen fra år 2)	(her skrives beløp)
Ordinær drift, år osv. inntil full opptrapping har skjedd	(her skrives beløp)	Fakultetets egne midler	(her skrives beløp)
		Stipulert resultatbevilgning i IFM	(her skrives beløp)
Sum	(her skrives beløp)	= (dvs. kostnader = finansiering)	(her skrives beløp)

7) **Oppdragsundervisning, egenbetaling**

Studieprogram kan også tilbys som *oppdragsundervisning*, og dersom fakultet har planer om dette må det redegjøres for dette. Vi viser her til Kunnskapsdepartementets Rundskriv F-20-07; Reglement om statlige universiteter og høgskolers forpliktende samarbeid og erverv av aksjer (gjeldende f.o.m. 01.01.08).

Når det gjelder *egenbetaling* er det i utgangspunktet ikke adgang til å ta det for studietilbud som omfatter en hel gradsutdanning.

Dette gratisprinsippet er slått fast i universitets- og høyskoleloven og i Forskrift om egenbetaling ved universiteter og høyskoler fastsatt av Utdannings- og forskningsdepartementet den 15.12.05 og gjort gjeldende fra og med 01.01.06 (forskriften gjelder ikke studietilbud som tilbys som oppdragsundervisning).

Denne forskriftens § 3-2 åpner imidlertid for unntak, blant annet for erfaringsbaserte masterstudier (§ 3-2 c). Egenbetalingen kan da dekke kostnadene fullt ut, eller delvis ved at institusjonen finansierer deler av kostnadene.

Styret selv (§ 3-2 nr. 3) fastsetter retningslinjer for godkjenning og fastsetting av egenbetaling. Styret ved NTNU har ikke gjort dette. Styret kan ikke delegerer myndigheten til å fastsette disse retningslinjene.

Styret, eller den styret delegerer til, godkjenner at det aktuelle kurset, fag/emne eller studieprogrammet finansieres med egenbetaling etter disse bestemmelsene (som Styret vil fastsette), og fastsetter hvor stor egenbetalingen skal være (§ 3-3 nr. 3). Ved slike tilfeller må fakultetene som ønsker å ta egenbetaling ved et studieprogram skriftlig begrunne det ønskede nivået på den ønskede egenbetalingen.

8) Antall studenter

Fakultetet skal stipulere det totale antallet studenter en tenker seg på programmet, herunder fordelingen mellom de aktuelle studentkategorier (spesielt aktuelt v/ internasjonale program). Dette er meget viktig også i forhold til behovet for studentboliger.

9) Opptakskrav og rangeringsregler

NTNUs felles opptaksforskrift gjelder for alle studieprogram, men Rektor kan etter forslag fra fakultetet oppnevne særskilt opptakskomité og særskilte rangeringsregler for særskilte masterprogram (jfr. opptaksforskriftens § 4 og § 21, 3. ledd). I alle slike tilfeller skal Studieavdelingen fungere som opptakskomitéens sekretariat.

Dersom det dreier seg om et nytt toårig masterprogram skal fakultetet klargjøre hvilke krav til akademisk profil og faglig fordypning det forutgående bachelorstudiet eller tilsvarende som samsvarer og danner et tilstrekkelig grunnlag for opptak til det aktuelle masterprogrammet. Jfr. her § 19 om opptakskrav til masterprogram som bygger på fullført lavere grad i Forskrift om opptak til studier ved NTNU

I de tilfeller der det skal legges vekt på relevant yrkeserfaring ut over kravet til bachelorgrad, skal det anføres hva som regnes som slik erfaring. Tilsvarende må det redegjøres for eventuelle andre spesifikke opptakskrav.

10) Samarbeidende fakulteter

I de tilfeller hvor det er flere involverte fakulteter skal alle fakultetene ha vurdert og behandlet de forutgående punktene og blitt enige om hvilket fakultet som skal være programmets vertsfakultet. Det bør som regel opprettes særskilte programråd for studieprogrammene, og der det er flere samarbeidende fakulteter bør lederskapet og sekretariatsfunksjonen for programrådet legges til programmets vertsfakultet.

11) Eksterne samarbeidspartnere

I de tilfeller hvor det er involvert eksterne aktører utenfor NTNU, det være seg øvrige utdanningsinstitusjoner eller andre, skal det foreligge samarbeidsavtale eller forslag til samarbeidsavtale med disse. Dette gjelder selv om det ikke dreier seg om en fellesgrad (jfr. etterfølgende pkt. 12).

12) Fellesgrader og fellesprogram

I NTNUs reviderte strategidokument er det blant annet anført følgende mål under punktet Internasjonalisering under hovedpunktet Utdanning:

Resultatmål 2010:

- "-Antall felles studieopplegg med utenlandske universiteter øker med 25 % i forhold til nivået i 2007.*
- Antall virksomme avtaler om gradssamarbeid med utenlandske universiteter øker med 100 % i forhold til i 2007.*
- Antall inn- og utreisende studenter øker med 5 % innenfor hver gruppe i forhold til 2007."*

Resultatmål 2020:

- "-Felles grader/studieprogram med universiteter som er blant de 20 beste i Europa."*

Når fakultetene har planer om eventuell deltakelse i fellesprogram- eller fellesgradsprosjekt ber vi om at det tas kontakt med Studieavdelingen tidlig i prosessen, slik at vi kan være behjelpelig overfor fakultetene underveis i prosessen.

Når det gjelder strategiens begrep "*felles studieprogram*" presiserer vi at dette innebærer samarbeid om et felles studieprogram med andre utdanningsinstitusjoner i inn- eller utland uten at det fører fram til felles grad.

Med hensyn til strategiens begrep "*felles grader*" peker vi på at dette dreier seg om felles studieprogram som fører fram til en fellesgrad.

Fellesgraden kan dokumenteres enten:

- i form av ett felles vitnemål (joint degree), eller
- i form av ett vitnemål fra hver av de samarbeidende institusjonene som studenten har avlagt eksamen hos (double degree eller multiple degree), eller eventuelt
- i form av ett felles vitnemål samt ett vitnemål fra hver av de samarbeidende institusjonene som studenten har avlagt eksamen hos.

Ulike nasjoner har ulike lovgivning på dette området med hensyn til hva en har anledning til å kunne være med på å utstede. Internasjonal seksjon ved Studieavdelingen vil være behjelpelig med hensyn til å framskaffe informasjon over hvilke nasjoner som har anledning til hva på det aktuelle tidspunkt med hensyn til dette. Norsk lovgivning gir allerede adgang til at vi kan være med på å tildele også felles vitnemål.

Vi viser til punkt 11 om eksterne samarbeidspartnere i denne kravspesifikasjonen, der det er fastsatt som et krav at det skal foreligge forslag til slik avtale, enten det dreier seg om samarbeidende utdanningsinstitusjoner eller andre samarbeidspartnere i inn- eller utland, og da uansett om det dreier seg om et samarbeid om et fellesprogram eller om en fellesgrad.

Med andre ord: Vi kan være involvert i et felles studieprogram med en eller flere øvrige utdanningsinstitusjoner i inn- eller utland uten at det skal føre fram til verken multiple, double eller joint degree. Tilsvarende kan vi være involvert i et felles studieprogram med en eller flere øvrige utdanningsinstitusjoner i inn- eller utland som skal føre fram til en fellesgrad i form av et av de tre ovenforstående alternativene.

Når det gjelder alle slike typer bachelor- og masterprogram i samarbeid med andre utdanningsinstitusjoner i inn- eller utland gjelder også de øvrige punktene i denne kravspesifikasjonen så langt de er relevante.

I tillegg til dette viser vi til kapittel 4 om fellesgrader i rundskriv F-09-05 mht Forskrift om akkreditering, evaluering og godkjenning etter universitets- og høgskoleloven. Her peker vi spesielt på kravet om at det ved programsamarbeid om fellesgrad kreves inngåelse av skriftlig avtale med de(n) samarbeidende utdanningsinstitusjon(er) som regulerer ansvarsforholdet mellom partene, herunder gradstildeling og vitnemålsutforming (§ 4-2 nr. 1). Rektor må signere slik avtale på vegne av NTNU, etter forslag fra fakultetet.

Videre understreker vi kravet om å påse at samarbeidsinstitusjonen(e) er akkreditert eller godkjent for å kunne gi høyere utdanning i henhold til gjeldende systemer i det aktuelle land, og at de aktuelle studiene er akkreditert som høyere utdanning på fellesgradens nivå (§ 4-2 nr. 2).

Studenter som tas opp på studier som skal inngå i grunnlaget for fellesgrad mellom norske og utenlandske institusjoner, skal sikres studieopphold av et visst omfang ved de samarbeidende institusjoner. Dette må avspeiles i forslaget til studieplan.

Universitets- og høgskolerådet (UHR) har en håndbok for felles gradssamarbeid i Universitets- og høgskolesektoren, og denne er lenket opp bakerst i dette dokumentet.

Særskilt angående Erasmus Mundus-programmer (fortsett under pkt. 12), men også gjeldende for andre tilsvarende godkjennings- og finansieringsordninger (men spesielle søknadsfrister og –rutiner m.v. for Erasmus Mundus-programmer):

Internasjonal seksjon og staben ved Studieavdelingen vil være behjelpelig undervegs i planleggingsfasen før søknadsoversendelsen og videre før den eventuelle oppstarten av det aktuelle Erasmus Mundus-program og tilsvarende med hensyn til andre godkjennings- og finansieringsordninger. SIU (Senter for internasjonalisering av høyere utdanning) vil også være aktuell støttespiller.

Når det gjelder den neste aktuelle søknadsfrist gjør vi oppmerksom på at nytt opplegg; "Erasmus Mundus II", nå er på plass for søknadsinnsendelser til EU-systemet i løpet av våren 2010 (frist: 30.04.10). Det nye ved EM II i forhold til EM I er blant annet at ikke bare er studenter fra land utenfor EU/EØS-området som vil kunne få særskilt stipend, men også studenter fra land innenfor EU/EØS-området (men ikke på samme nivå; 10-12000 euro pr. år for EU/EØS-studenter vs 21000 euro pr. år for 3.landsstudenter). Videre økes konsortiebidraget fra 15000 euro til 30000 euro/år. (se for øvrig web-lenke-adresse i lenkesamlingen bakerst i denne kravspesifikasjonen).

(EM II omfatter også ph.d.-nivået, men denne kravspesifikasjonen omfatter som kjent ikke ph.d.).

Ved EM I har andelen innvilgete søknader vært på kun ca 15 %, slik at det er viktig at eventuelle søknader må være meget godt gjennomarbeidet. Det er videre av avgjørende betydning at søknadene har en solid faglig forankring på alle ledelsesnivåene ved de samarbeidende søkerinstitusjonene.

Dersom det søkes om finansiering og godkjenning av en planlagt fellesgrad i samarbeid med en eller flere utenlandske utdanningsinstitusjoner, gjennom for eksempel Erasmus Mundus eller andre godkjennings- og finansieringsordninger, skal fakultetets søknad først godkjennes av Styret før NTNUs søknad med Rektors underskrivning kan oversendes.

Avhengig av hvilke områder disse samarbeidsprogrammene er innenfor må de først (dvs. før Styrebehandlingen), på samme måte som med hensyn til øvrige studieprogrammer, også behandles av det eventuelle aktuelle forvaltningsutvalg (jfr. pkt. 3 og 4).

Den Styre-godkjente søknaden overfor EU-systemet om det aktuelle Erasmus Mundus-programmet blir da samtidig gjeldende som en søknad om (eventuell) opprettelse av studieprogrammet. Det vil si at studieprogrammet er å regne som vedtatt opprettet ved NTNU dersom Erasmus Mundus-søknaden blir imøtekommet.

Når det gjelder egenbetaling (jfr. pkt. 6 om Oppdragsundervisning og om Egenbetaling) gjelder det norske gratisprinsippet også fullt ut med hensyn til så vel deltakelse i Erasmus Mundus-programmer som ved alle andre typer felles program og fellesgrader.

NTNUs deltakelse i et Erasmus Mundus- program skal altså skje uten å bryte det gjeldende gratisprinsippet i universitetsloven § 7-1, som sier at ingen norske statlige universiteter og høyskoler kan kreve egenbetaling fra studenter for ordinære utdanninger som fører fram til en grad eller yrkesutdanning.

Ved Erasmus Mundus-godkjente samarbeidsprogram, og eventuelle andre typer samarbeidsprogram, vil det ofte kunne være andre utenlandske utdanningsinstitusjoner som har adgang til å kreve egenbetaling (tution fees). Konsortiets koordinatorinstitusjon, eller den institusjonen som konsortiet i fellesskap utpeker, vil da kunne forestå denne innkrevningen slik at studentene kan forholde seg til kun en institusjon.

Her anfører vi at NTNU etter skriftlig forespørsel i forbindelse med den politiske ledelsen i Kunnskapsdepartementet sitt dialogmøte med NTNU-ledelsen medio april 2007 har fått en ytterligere avklaring på dette i form av brev av 30.07.07 fra departementet. Her presiseres det at de gjeldende bestemmelsene om egenbetaling gitt i § 7-1 i lov av 01.04.05 om universiteter og høyskoler og departementets forskrift av 15.12.05 innebærer "at det ikke kan kreves egenbetaling fra den enkelte student *verken direkte eller indirekte* når vedkommende student deltar i studieprogram som fører frem til grad eller yrkesutdanning." Det er også henvist til denne avklaringen på side 10 i UHRs håndbok (jfr. lenke).

Masteroppgaven skal være på minimum 30 studiepoeng.

Når det gjelder fellesgrader kan Styret godta at mindre enn 60 studiepoeng avlegges ved NTNU. Styret har tidligere godtatt fellesgrader der 30 stp skulle avlegges ved NTNU. Styret tar endelig stilling til dette i hver enkelt sak. Jfr. forskrift om godskrivning av høyere utdanning av 10.04.06, § 4.

Den enkelte institusjons regelverk skal legges til grunn angående gjennomføring av eksamener/ vurderinger, gjentak, sykdomsforfall, sensurering og brudd på studie-/eksamensregler.

I S-sak 23/07 den 28.03.07 om Erasmus Mundus-søknader vedtok Styret at det ved senere Erasmus Mundus-søknadsrunder skal legges fram en samlet sak for Styret, i god tid før søknadsfristen.

Disse samlesakene skal da gjelde alle planlagte søknader om deltakelse i fellesgrader/joint degrees (tilsvarende med hensyn til double degrees eller multiple degrees) via Erasmus Mundus og eventuelle andre godkjennings- og finansieringsordninger.

Styret bestemte i samme vedtak (S-23/07) at fakultetet må gjennomføre sin deltakelse i slike programmer innenfor sine ordinære budsjettammer, og at det ikke kan påregnes økt basisuttelling ved opprettelse av nye emner.

Styret vedtok også at antall studieplasser på slike programmer må tas av fakultetets samlede opptaksrammer.

Studenter ved fellesprogram og fellesgrader vil bli tatt opp ved de institusjonene de skal følge undervisning. Ved Erasmus Mundus-programmer vil studentene søke kun til programmet ved det som benevnes som konsortiets koordinatorinstitusjon. Avklaring av søknads- og behandlingsprosedyrene for øvrig omkring Erasmus Mundus-opptak og tilsvarende opptak må være en del av samarbeidsavtalen mellom konsortiedeltakerne.

For øvrig gjør vi oppmerksom på at det gjennom EM II også vil være adgang til å søke om midler til andre typer internasjonale samarbeidstiltak. Dette gjelder for eksempel såkalte IP-opplegg, Intensive Programmer, der omfanget er noe mindre og det kan dreie seg om for eksempel et samarbeid om et særskilt emne som skal inngå i den enkelte deltakers øvrige studieprogram (se lenkesamlingen).

13) Markedsvurdering

Fakultetet må så langt det lar seg gjøre framlegge en realistisk vurdering av markedet og rekrutteringsgrunnlaget med hensyn til det foreslåtte studieprogrammet. I denne vurderingen må det nye tilbudet drøftes i forhold til eventuelle andre foreliggende og/eller sammenlignbare planlagte studietilbud, det være seg ved NTNU eller andre norske utdanningsinstitusjoner samt utenlandske. Ved internasjonale, engelskspråklige tilbud skal eventuelle bistandsmessige betraktninger også inngå her.

14) Særskilte programaspekter

Dersom det er andre spesifikke forhold knyttet til det aktuelle studieprogrammet, ut over det som følger av de forutgående punktene, som krever spesiell oppmerksomhet skal det redegjøres for disse.

Som nevnt innledningsvis ønsker Studieavdelingen å stille seg til disposisjon for fagmiljøene underveis i prosessene med utvikling av nye og attraktive studieprogram, slik at vi gjerne ser at dere kontakter oss ved behov for råd og bistand.

Henvisninger/lenkesamlinger:

- <http://www.ntnu.no/studier/reglementer>:

[Lov om universiteter og høyskoler](#)

[Forskrift om grader og yrkesutdanninger, beskyttet tittel og normert studietid ved universiteter og høyskoler](#)

[Forskrift om krav til mastergrad](#)

[Forskrift om godskriving av høyere utdanning](#)

[Forskrift om studier ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet \(NTNU\)](#)

[Utfyllende regler til studieforskriften for teknologistudiet/sivilingeniørstudiet](#)

[Utfyllende regler til studieforskriften for studier i realfag](#)

[Utfyllende regler til studieforskriften for studier ved Det historisk-filosofiske fakultet](#)

[Utfyllende regler til studieforskriften for samfunnsvitenskapelige fag, allmennvitenskapelige studier](#)

[Utfyllende regler til studieforskriften for profesjonsstudiet i psykologi](#)

[Utfyllende regler til studieforskriften for profesjonsstudiet i utøvende musikk](#)

[Utfyllende regler til studieforskriften for femårig lærerutdanning](#)

[Forskrift om opptak til universiteter og høyskoler](#)

[Forskrift om opptak til studier ved NTNU](#)

[Forskrift om opptak til psykologistudiet ved NTNU](#)

[Forskrift om opptak til praktisk-pedagogisk utdanning ved NTNU](#)

[Forskrift til rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning](#)

[Praksisforskrift for siv.ing.- og siv.-ark.-studenter](#)

[Regler om godkjenning av forsknings- og studentprosjekt](#)

- <http://siu.no/no/Programoversikt/EU-program/Erasmus-Mundus>

- http://www.uhr.no/aktuelt_fra_uhr/handbok_for_felles_gradssamarbeid (Universitets- og høyskolerådets håndbok for felles gradssamarbeid)

- <http://www.ntnu.no/adm/styret> :

-S-sak 32/04 den 08.06.04 om generelle prinsipper for internasjonale, engelskspråklige masterprogram ved NTNU; <http://www.ntnu.no/styret/protokoll/2004/20040608.pdf>

-FUS-sak 66/2004 om internasjonale masterprogram som fordypning for siv.ing.utdanningen.

-S-sak 23/07 den 28.03.07 om generelle prinsipper ved NTNU-deltakelse i Erasmus Mundus-søknader; http://www.ntnu.no/styret/saker_prot/28.03.07web/23.07.pdf

Aktuelle lover, forskrifter og rundskriv for øvrig:

<http://www.lovdatab.no/>

-Forskrift om egenbetaling av 15.12.05 (gjeldende f.o.m. 01.01.06);

<http://www.lovdatab.no/for/sf/kd/kd-20051215-1506.html>

-Forskrift om akkreditering, evaluering og godkjenning etter lov om universiteter og høyskoler;

<http://www.lovdatab.no/for/sf/kd/kd-20050908-1040.html> vedtatt av Kunnskapsdepartementet 08.09.05

(se også kommentarer fra departementet i rundskriv F-09-05 under departementets lenkesamling for rundskriv).

-Rundskriv F-20-07 Reglement om statlige universiteter og høyskolers forpliktende samarbeid og erverv av aksjer; jfr. ad oppdragsundervisning; (gjeldende f.o.m. 01.01.2008); *Under revidering pr.t. (jf. høring H-09).*
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/sok.html?id=87060&quicksearch=f-20-07>